

Vannak pillanatok az életemben (mit mondjak, meglehetősen ritkák ezek a momentumok, olyannyira, hogy a mostani mellett hirtelenjében más nem is jut az eszembe), szóval vannak pillanatok, amikor szülőföldemen úgy érzem magam, mintha valamelyik boldog nyugat-európai ország polgára lennék. Egy olyan országé, ahol az ember, ha elérte a nyugdíjkorhatárt, nem kell a megélhetése miatt továbbbotolnia, hanem élvezheti a megérdemelt pihenést. S ez a pihenés nem láblógató semmittevés, hanem az idő értelmes eltöltése: egy-egy német nyugdíjas mérnökember beiratkozik például az egyetemre s hozzáfog mondjuk néprajzot vagy művészettörténetet tanulni, mások a természetvédelemben kezdenek aktív tevékenységet kifejteni, megint mások nagy utazásokra adják a fejüket vagy már-már életmódszerűen horgászni kezdenek. Egyszóval teljes értékű életet élnek, miközben a fiatalok elől nem foglalják el a munkahelyeket.

Az a két úriember, **Rudolf Hanuliak** és **Pavol Pánik**, akik ezzel az érzéssel most megajándékoznak, valami ilyesmit csinál. Még ifjú korukban, Szlovákia északabbi régióiból kerültek a Csallóközbe, ahol egészen nyugdíjba vonulásukig üzték polgári foglalkozásukat. Majd gondoltak egy nagyot, s mivel – saját bevallásuk szerint – *Csallóköz népe oly barátságosan befogadta őket*, **köszönetképpen** egy emberfeletti munkába kezdtek.

De mit is tettek valójában?

Amikor először léptem be ide, még a kiállítás rendezése közben, első gondolatom az volt, hogy hát ez *templomok a templomban!* Mert valóban az egykori katonatemplom ódon, ütött-kopott falai között a Csallóköz egyházi építményeinek (templomoknak, kolostoroknak, imaházaknak, sőt egyházi rendeltetésű adminisztrációs épületeknek) a fotói lógnak a falakon, meg csak úgy a levegőben is. Nem tud erről nem eszembe jutni az a kiállítás, amit 1998-ban a Fórum Kisebbségkutató Intézet komáromi Etnológiai Központja a győri Xantus János Múzeummal közösen szervezett a Szent András-templom egyik, szintén ütött-kopott oldaltermében a kisalföldi szakrális kisemlékekről. Csak ott még villany sem volt. Gyertyákkal világítottuk be a termet. Nagyon hangulatosan.

Itt viszont a gyanútlanul belépő látogató nem kicsi, hanem nagyon is nagy szakrális építményeket lát, kulturáltabb körülmények között, kezdve a felső-csallóközi Árpád-kori csodákkal (Csallóközcsütörtök, Gomba, Somorja templomaival, hogy csak néhányat említsek), majd a barokk templomokon, búcsújáráshelyeken át (Bacsfa, Dénesd, Komárom) egészen az utóbbi években épült legmodernebb imaházakkal bezárólag. A katolikus, a zsidó, a református, az evangélikus, a jehovista – és még sorolhatnám – felekezet építményei itt mind számba lettek véve. Még ezekre sem mondhatja azonban a Csallóközt egyébként ismerő

ember sem, hogy hát én ezeket már mind láttam, legfeljebb a fotós perspektívájából nem (ez sem elvetendő szempont – kell-e ezt egy fotókiállítás megnyitóján hangsúlyoznom? És itt, ha a zárójeles kitérőn belül maradva is, meg kell, hogy álljak. Esterházy Péter írja, igaz, inkább portrékkal kapcsolatban, de esetünkre is érvényesen: „*De hát a fénykép a múlt idő művészete, éppen azért, mert a pillanaté, s a pillanat az, ami elmúlik, hiába kérleljük, maradj még!*” Igen, még az ilyen, az örökkévalóságnak épült – miközben tudjuk: örökkévalóság nincs! Gondoljunk csak az „örök időkre a Szovjetunióval!” jelszóra! De most, hogy ezt leírtam, eszembe is jutottak napjaink oroszokkal kapcsolatos eseményei – egy mai hír: *Vodca Putin navždy!* – lehet, hogy mégis van örökkévalóság, de legalábbis nincs új a nap alatt? Maradjunk annyiban, hogy örökkévalóság ugyan nincs, de ezek az építmények, kimondva-kimondatlanul *mégiscsak az örökkévalóságnak készülnek.* A fényképész lencsevégre kap egy templomot: kész a fotó. Aztán legközelebb arra jár, látja ám, hogy az úrnapi körmenethez fel van díszítve. Újabb kép készül. Majd megint máskor az elsőáldozók tiszteletére ölt az Isten háza megint más ruhát. Illetve egyszercsak átfestik... És még a különféle fényviszonyokról, az évszakok meghatározta környezetváltozásokról nem is beszéltem. Voltaképpen egyetlen épületről készült fotókkal is be lehetne tölteni egy termet. Akár ezt a termet is. Erről meg Nádas Péternek egy, ugyanazon fáról készült fényképsorozata jut eszembe...)

Térjünk azonban vissza mostani tárgyunkhoz!

A gyanútlan belépő tehát *templomokat talál a templomban*, s ha csak udvariasan körbesétál, akkor ebben a tudatban is távozhat. Ám, ha veszi az időt és fáradságot, s megáll a számítógépes kivetítő előtt, akkor egy még csodálatosabb, sokszor szemünk előtt eltakarva maradt világ bontakozik ki előtte. A Csallóköz szakrális kisemlékeinek, tehát a képes fáknak, képoszlopoknak, út menti feszületeknek, szentek szobrainak, kis kápolnáknak ismerősen ismeretlen világa ez. Vagy naponta elmegyünk mellettük, és azért nem látjuk őket, vagy olyan eldugott helyen vannak, hogy azért maradnak előttünk titokban. A kiállítás alkotói vették a fáradságot és az óriási Duna-sziget, a Csallóköz alighanem összes (de legyünk realisták: *majdnem összes.* És legyünk majdnem pontosak: **csaknem kettőezer!**) szakrális kisemlékét megörökítették. És itt (mármint a számítógépes programnak köszönhetően) lehet ám kalandozni, rácsodálkozni és csettinteni!

Meg örülni!

Ahogy így végiggondolom az egészet, s most visszatérek a mondandóm elején megfogalmazottakhoz, szóval ezt a kiállítást két, eredendően nem-csallóközi készítette, helyet a képeknek egy nem-csallóközi származású biztosított, a mögöttünk álló Concordia vegyeskart (amiben bőven énekelnek nem-csallóköziek) egy nem-csallóközi vezényli, s hát a kiállítást is két nem-csallóközi nyitotta meg.

Köszönjük csallóköziek!

...és nektek is: nem-csallóköziek!

Liszka József